

НОБЕЛЕЎСКІ ЛАЎРЭАТ ПА ЭКАНОМІЦЫ З БЕЛАРУСКІМІ КАРАНЯМІ:САЙМАН КУЗНЕЦ

Траццяк М.В.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Дапіра Т.П. – выкладчык

Раскрываюцца аспекты дзейнасці вучонага Саймана Кузняца. Абгрунтоўваецца мэтазгоднасць звароту да вывучэння звестак біяграфіі славутага беларускага суайчынніка як першай спробы навуковага даследавання. Разглядаецца магчымасць выкарыстання кампетэнцый па эканоміцы ў аспекце павышэння нацыянальнай культуры.

Несумненна, многім даводзілася чуць пра непаўторны беларускі менталітэт, які, дзякуючы свайму тэрытарыяльнаму знаходжанню, шматгранны, а таму адметны. З усёй разнастайнасці ўласцівых беларусам

якасцей галоўным чынам вылучаюцца такія, як працавітасць, міралюбнасць і сціпласць. Пры гэтым апошняя рыса гэтак вылучаецца, што часам не дазваляе беларусам нават падазраваць пра сваю безумоўную веліч і сусветную значнасць.

Воляю лёсу за межамі сваёй малой радзімы Беларусі ў розны час аказалася вялікая колькасць нашых суайчыннікаў. Нехта вярнуўся, а некаторыя засталіся ў іншых краінах назаўжды. Нашы землякі, рассяляючыся па ўсім свеце, працягвалі вучыцца, працаваць і рэалізоўваць свае веды і здольнасці ў многіх сферах дзейнасці. Цяпер вядомы тысячы выхадцаў з тэрыторыі сучаснай Беларусі, якія ўнеслі значны ўклад у эканоміку, навуку, культуру розных краін. Сярод іх ёсць і лаўрэаты Нобелеўскай прэміі [1].

Будучы нобелеўскі лаўрэат С. Кузнец нарадзіўся 30 красавіка 1901 года ў горадзе Пінску. У 1922 годзе Сямён і яго старэйшы брат эмігрыравалі ў ЗША. За мяжой, дарэчы, бацька Сямёна «амерыканізаваў» сваё прозвішча на Сміт (Smith — англ. каваль), а Сайман жа захаваў сваё арыгінальнае прозвішча. У 1924 годзе Кузнец скончыў Калумбійскі ўніверсітэт са ступенню магістра па эканоміцы. У 25 год Сайман Кузнец ужо абараніў дысертацыю па тэме «Цыклічныя ваганні: раздробны і аптовы гандаль у Злучаных Штатах у 1919-1925 гг.» і атрымаў ступень доктара філасофіі. У гэтай невялікай па аб'ёме працы была зроблена спроба даць эмпірычнае тлумачэнне заканамернасцей эканамічнага развіцця, выявіўшы яго змены праз назапашванне статыстычнай інфармацыі.

Кузнец працягваў займацца навукай у Нацыянальным бюро эканамічных даследаванняў (НБЭД) ЗША. Менавіта там Сайман сфарміраваўся як найвялікшы статыстык свайго часу. У 1926 годзе наш суайчыннік атрымаў ступень доктара навук. Шмат год ён выкладаў у самых прэстыжных ВНУ Амерыкі. Адзінаццаць год (1960-1971) працаваў прафесарам эканомікі ў Гарвардзе. С. Кузнец здабыў славу бліскачага выкладчыка дзякуючы невычэрпнай цікавасці да выкладаемага прадмета, аналітычнаму таленту, выразнасці выкладу, эрудыцыі, а таксама здольнасці ўцягнуць сваіх слухачоў у непасрэдны працэс даследавання.

Цэлых 34 гады вучоны ўзначальваў Праграму па даследаванні нацыянальнага прадукту і прыбытку ў Нацыянальным бюро эканамічных даследаванняў ЗША. С. Кузнец стаў першым навукоўцам, які займаўся вывучэннем узаемазалежнасцей паміж эканамічнымі ваганнямі і доўгачасовым эканамічным ростам [2, с. 14].

Сайман прыдумаў і ўпершыню ўвёў у выкарыстанне тэрмін «валавы нацыянальны прадукт». Трэба адзначыць, што менавіта даследаванні росту валавага ўнутранага прадукту былі ўдастоены ў 1971 годзе Нобелеўскай прэміі.

Ва ўсе падручнікі па эканоміцы ўвайшло вымоўе, выказанае Сайманам Кузняцом у адным са сваіх выступленняў: «Самым вялікім капіталам краіны з'яўляюцца яе людзі з іх майстэрствам і падахвочваннямі да карыснай эканамічнай дзейнасці» [1]. Тым самым вялікі вучоны падкрэсліў ролю менавіта чалавечага фактару ў якасці аднаго са складнікаў эканамічнага росту.

Адным з дасягненняў вучонага таксама лічыцца тэорыя, якая знайшла адлюстраванне ў "Кривой Кузняца". Сутнасць яе заключаецца ў знаходжанні заканамернасці ва ўзроўні сацыяльнай няроўнасці ў залежнасці ад узроўню эканамічнага развіцця грамадства. Навукоўцам-эканамістам усяго свету добра вядома, што ім выяўлены і так званыя "доўгія хвалі" тэмпаў эканамічнага росту ("цыклы Кузняца").

Як буйны аўтарытэт у галіне праблем эканамічнага развіцця наш зямляк неаднаразова прыцягваўся да міжнародных даследчых праектаў. У 1953-1963 гадах ён з'яўляўся старшынёй праекта Фалька па эканамічнаму развіццю Ізраіля, а з 1963 года - ганаровым старшынёй Інстытута эканамічных даследаванняў Марыса Фалька (Ізраіль). У 1961-1970 гадах Кузнец з'яўляўся старшынёй камітэта па эканоміцы Кітая [3].

Сайман Кузнец не толькі сам стаў аўтарам знакамітых эканамічных тэорый, але і выхаваў таленавітых пераемнікаў. Пазней нобелеўскімі лаўрэатамі па эканоміцы сталі яго вучні - Мілтан Фрыдман і Роберт Фогель. Іншыя яго выхаванцы - Марк Перлман, Роберт Нэйтан, Мілтан Гілберт сталі "проста" выбітнымі эканамістамі [4].

Памёр наш зямляк 8 ліпеня 1985 года ў Кембрыджы. У Амерыцы засталася памяць пра эпоху вялікага эканаміста, які праславіў не толькі ЗША, але і Беларусь, і Украіну.

Сайман Кузнец стаў першым (!) беларусам, які атрымаў Нобелеўскую прэмію. Ён выйграў яе ў далёкім 1971 годзе. Усяго ж ад нашай краіны ёсць пяць лаўрэатаў прэміі Нобеля, сярод якіх Сайман Кузнец, Жарэс Іванавіч Алфёраў, Шыман Перэс, Менахем Бегін, Святлана Алексіевіч.

Беларуская навука не стаіць на месцы. Пры Акадэміі навук Беларусі працуе шэраг саветаў маладых вучоных, якія займаюцца даследаваннямі ў розных сферах. Каб патрапіць у лік маладых навукоўцаў, трэба прайсці некалькі сур'ёзных этапаў: атрымаць вышэйшую адукацыю, скончыць магістратуру і аспірантуру любой ВНУ. Падчас вучобы карысна ўдзельнічаць у канферэнцыях і публікавацца. Па заканчэнні аспірантуры неабходна напісаць і абараніць дысертацыю. Гэта працаёмкі шлях, аднак па ім цікава ісці, калі займаешся любімай і карыснай справай. Не дзеля ўласнага гонару, а ў імя беларускай навукі і прагрэсу.

З'яўляючыся студэнткай, я хацела сваёй працай на беларускай мове захаваць памяць пра нашага вялікага суайчынніка, што пакінуў значны след у эканамічнай навуцы, і яшчэ раз нагадаць яго глыбокія і важныя думкі наконт найвялікшай ролі ў развіцці нацыі менавіта "чалавечага капіталу".

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Наши знаменитые земляки [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://www.poznaibelarus.by/simon-kuznets/>. – Дата доступу: 25.03.2023.

2. Иоффе, Э.Г. Нобелевские лауреаты с белорусскими корнями / Э.Г.Иоффе, Ж.Э.Мазец. – Минск: Беларусь, 2008. – 159 с.:ил.

3. Знаменитые, великие, гениальные люди [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://100v.com.ua/ru/Saymon-Kuznec-person> – Дата доступу: 20.03.2023.

59-я научная конференция аспирантов, магистрантов и студентов БГУИР, 2023

4. Кузнец ВВП. Как великий экономист, родившийся в провинции Российской империи, получил признание в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://lenta.ru/articles/2014/10/26/kuznetz/> . – Дата доступа: 25.03.2023.